

Szünetjel

Amikor a titkosrendőrség ügynökei jöttek hozzánk,
apám terített asztalhoz ültette őket, majd elővette a
Szentírást és felolvasta a besúgók zsolnáit, a Dávid
profétától származó rettenetes maszkiót, az első szótól
az utolsóig: *Mit dicsekszel gonoszságoddal, /
hatalomnak embere? / Hiszen a Mindenható szeretete
mindig megmarad! / Romlásomra törsz, te cselszövő! /
Nyelved olyan, mint az éles borotva. / A rosszat
szereted, nem a jót, / a hazugságot, nem az igaz
beszédet. // (Szela.) // Szeretsz bántó szavakat
mondani, / álnok a nyelved. // Össze is tör téged a
Magasságban Lakozó végleg, / megragad, kiránt
sátradból, / kitép gyökerestül az élők földjéből. //
(Szela.) // Látják ezt az igazak és félnek, / rajta meg
nevetni fognak. / Ez az az ember – mondják –, akinek
nem kellett a Mindenható oltalma, / hanem nagy
gazdagságában bízott, / és a megrontásban volt erős. //
De én olyan vagyok, mint a viruló olajfa, / az Égben
Lakó házában lehetek, / bízom a Világ Ura szeretetében
most és mindenkor. / Hálát adok neked mindenkor, /
mert te munkálkodsz. / Nevedben reménykedem, mert
jó vagy híveidhez. És amikor az első Szelához ért és
szünetet tartott az előírás szerint, úgy állt előttünk, mint
akit Isten lélegzete fojtogat, a másodiknál akkora csönd
áradt a szobába, mint két harangütés között, a legvégén
meg, amikor teljes valójával a Nevet – áldott legyen! –
szólította meg, mintha tűzből tért volna vissza, azon
csodálkozva maga is, hogy életben maradt,
visszatérhetett az övéi közé a Földre, íme, itt van, itt
vagyok, lássanak hozzá, uraim, ne féljenek, napjainkhoz
napokat told, miért is teszi, az Egvedül Hatalmas.*

(2014. 1.)

MISKOLCZY AMBRUS

Cioran nagy színeváltozása

(Részlet)

[...] Amikor 1978-ben Cioran találkozott Constantin Noicával, aki az 1940-es legionárius „forradalom” egyik vezérpublicistája volt, akkor kiderült, hogy ki miként változott. Cioran radikálisan, szerinte a Vasgárda: „román forradalom Románia ellen”. Noica meghatározása a régi fasizmus apológiája: a Vasgárda „az egyetlen román mozgalom, amely ellen Caragiale nem tehet semmit”.¹ Caragiale, az a klasszikus román író, aki tárcáiban, novelláiban, komédiáiban semmit és senkit sem kímélt, Eminescu fennköltségével szemben ő képviseli az el-lentétes pólust a román irodalomban. Egy-egy gyilkos megjegyzése ma is szállóige, amellyel ünnepélyesnek szánt politikai gesztusokat rögtön nevetségessé lehet tenni. Cioran sohasem hivatkozott rá, pátosszal és önpátosszal támadta Romániát, akkor is, amikor a Vasgárdával rokonszenvezett, és utána is.

1988-ban egy Securitate-ügynöknek sikerült vele interjút készíteni, amelynek hitelét erősen vitatják, de amelynek lehetnek hitelesnek tűnő részei. Például az, amit a legionárius mozgalomról mondott: „Románia történetében a Vasgárda deliráló, sokkoló és őrült pil-

lanat volt. A mozgalom, amelyet kezdetben nacionalista és keresztény vonások jellemeztek, végül kárhozatos tettekhez vezetett. Euforikus állapot volt, amely valamennyiünket magával ragadott. Olyan fertőző szélsőség, amely elhitette, hogy történelmet csinálunk. Mértéktelen szenvedélyes állapot. Akkor szükséges megszállottság, később maga a csőd. Fialatok voltunk, intelligensek, energiától duzzadók, csatlakoztunk a pillanat és az álom fanatizmusához. Mindenesetre az a történelem, amelyet másképpen akartunk felépíteni, szembeköpi minket. Pofán vágott, és elnyomott a közönyével. Sajnálkozni késő!”² Vitalista valóban nem sajnálkozhat, és nem is gyónhat, mert nem hisz annak tisztító erejében, viszont ha ezt nyilvánosan megmondja, az csak rossz vért szülhet olyan közegben, amely gyónást vár. „Mint te – írta 1974-ben barátjának, Arşavir Acteriannak –, már régóta teljesen kigyógyultam az ifjúkori lázaktól. Ebben a vonatkozásban értek kellemetlenségek régi »barátok« részéről – végül is érted, miről van szó. Ha meggondolom, micsoda tévelygés! Meghülyített minket az örültség szele. Meg kell mondjam neked, hogy a hajdani lelkesedés nyomán sokat szenvedtem (természetesen erkölcsi értelemben). Mindenünnen és sokszor kapok szemrehányásokat. Másrészt egyetértek veled, semmiképpen sem illene, hogy megjátsszam azt, aki elszakadt múltjától, és eljártsszam a kiugrott papot. Azok már rég elmúlt dolgok, olyanaira, mintha a prehistóriából bukkannának fel. Nem is tudod elképzelni, mennyire nem érdekel a mi »mioritikus« terünk, kivéve azt a helyet, ahol születtem. Túl sok napot és éjszakát áldoztam egy elítélt, közönséges, szánalmas és egyértelműen nem tragikus sorsnak.”³ És nem tagadta, gyakran eszébe jutott Jeni Acterian, levelezőpartnere húga, aki „kétségbeejtőnek és nevenségesnek” tartotta *Románia színeváltozását*. „A történelem iránti szomj minden örültség oka, és sajnos ez a szomj kiolthatatlan.”⁴

Cioran megtagadta legionárius múltját, ám ha az újságírók ezt a múltat firtatták, láttuk, félig-meddig kitérő válaszokat adott, de olyanokat, amelyekben mindig volt valami igaz is, csak sohasem a teljes igazság, pontosabban az, amit ő annak tartott. Naplójában fel-felbukkan a kitétel: „Sohasem fogják meg tudni...”⁵

(2014. 8.)

JEGYZETEK

1. Uo. 53.; 2. Emil Cioran: „Garda de Fier a fost un moment delirant, şocant şi nebunesc al istoriei României”. <http://expresul.ro/old/index.php?articol=1&rubrica=25&id=10775> (Utolsó letöltés: 2014. február 12.); 3. Cioran: *Scrisori către cei de-acasă*. 216.; 4. Uo. 219.; 5. Cavallès: Préface. In: Cioran: *Œuvres*. XXVII.

HERMANN RÓBERT

Kollaboránsok a magyar történelemben – egy kényes téma elé

A nemzetek – főleg a „kis” nemzetek – többsége szívesen látja önmagát hősi pózban, amint viharral, vésszel dacolva, szilárdan őrködik nehezen kivívott függetlenségén, vagy amint hősiiesen harcol annak eléréséért vagy visszaszerzéséért. Először a második világháború alatt jelent meg, majd 1945–1956 között több kiadást is megért Mód Aladár *400 év küzdelem az önálló Magyarországért* című kötete, amely e szempontból tekintette át az 1526–1945 közötti magyar történelmet – olyan korban hirdette az önálló Magyarország eszményét, amelyben az évtizedekre elveszett. Kosáry Domokos, az elmúlt évtizedek egyik legnagyobb formátumú történésze mondta egyszer ezzel kapcsolatban, hogy aki négyszáz évig harcol valamiért, ami elérhetetlen, az vagy nagyon kitartó, vagy bolond...

Ez a függetlenségi elbeszélésmód azonban nem a 20., hanem már a 19. századi magyar közgondolkodásban és történetírásban megjelent. Így lett függetlenségi harc az erdélyi fejedelmek 17. századi hadjárataiból, így lett II. Rákóczi Ferenc szabadságharca e küzdelmek csúcspontja, a független magyar állam megalósulásának rövid időszaka a Mohácstól az első világháború befejezéséig terjedő időszakban. De ez az értelmezés 1848–1849 megítélésére is rányomta a bélyegét: így lett belőle egyívű, már 1848. március 15-étől kezdve a Habsburg-monarchiától való elszakadásért folytatott küzdelem.